

Asia: LVM/891/03/2017

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi Liikenne- ja viestintäviraston perustamisesta, Liikennevirastosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys

Yleiset kommentit hallituksen esityksestä

Maanmittauslaitoksen keskushallinto esittää lausuntona luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi Liikenne- ja viestintäviraston perustamisesta, liikennevirastosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi seuraavaa.

Maanmittauslaitoksesta on ollut edustus liikenne- ja viestintäministeriössä (LVM) 14.2.2018 informaatiotilaisuudessa (ks. liite). Myös sanotussa tilaisuudessa esille tullut on otettu seuraavassa huomioon.

Uudistukseen liittyen LVM:n puolesta on ilmoitettu pyrkimys yleisellä tasolla vastata digitalisaation, teknologiakehityksen, urbanisoitumisen, älykkään maaseudun sekä ilmastonmuutoksen megatrendeihin. Suomesta halutaan vastaisuudessa datan, ihmisten ja tavaroiden liikkumisen solmukohta. Digitaalisen infrastruktuurin strategiasta odotetaan valtioneuvoston periaatepäätöstä kevään 2018 aikana. Liikenne- ja viestintäministeriön organisaatiouudistus (palvelut, tieto, verkot ja ohjaus) on tehty jo 2016 ja nyt on tarkoituksena uudistaa virastot vastaamaan sanottua muutosta. Edellisissä

LVM:n virastouudistuksissa on myös jäänyt päällekkäisiä toimintoja, jotka nyt on haluttu selkiyttää. Uudistuksen ydin on siirtyä viranomaislähtöisyydestä aidosti ja kokonaisvaltaisesti asiakaslähtöisyyteen. Tältä osin Maanmittauslaitos lausuu, että nyt kysymyksessä olevan hallituksen esityksen lähtökohdat ja tavoitteet ovat asianmukaiset.

Maanmittauslaitos katsoo edelleen, että liikennejärjestelmän suunnittelemiseen, kehittämiseen ja yhteensovittamiseen sekä erityisesti siihen liittyen maankäytön suunnitteluun liittyvät vastuut LVM:n ja tulevien Liikenne- ja viestintäviraston (työnimi Traficom) ja Väyläviraston kesken vaativat selkiyttämistä. Yhteistyömalli kuntiin ja alueille sekä yleisesti sidosryhmätoiminnan tasot ja toimintamallit olisi täsmennettävä. Maanmittauslaitos lausuu lisäksi, että esimerkiksi yhteys vastaiseen maakuntauudistukseen olisi tiedostettava ja tarve selkiyttää näitä yhteyksiä ja vastuita vielä valmisteluprosessin aikana on olemassa. Ilmeisesti lisäksi liikennejärjestelmätermi laajenee tämän muutoksen yhteydessä, mikä on otettava lain perusteluissa huomioon.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista on siirtymässä valtakunnallisia tehtäviä sekä resursseja tiettävästi noin 100 henkilötyövuotta Väylävirastoon ja Liikenteenohjausyhtiöön. LVM:n virastouudistus on suunniteltu tapahtuvaksi jo 1.1.2019 ja maakuntauudistus 1.1.2020. Onkin selvitettävä, miten toiminta esim. kaavalausuntoja ja yleistä maankäytön suunnittelua koskien varmistetaan vuoden 2019 siirtymäaikana. Maanmittauslaitoksen tehtäviin liittyen tulisi koko ajan olla selvää, miten esimerkiksi tietoinoituksissa ja muissa vastaavissa viranomaishankkeissa maanteiden, rautateiden ja muiden Liikenneviraston tai ELY-keskusten hallinnoinnissa olevien maa- ja vesialueiden omistajapuhevaltaa valtion puolesta käytetään. Sama koskee tilanteita, joissa valtio väylähankkeissa toimii lunastajan ominaisuudessa ja korvausten maksajana maanomistajille sekä muille hankkeista

edun menetyksiä kärsiville tahoille.

Tieliikennelain uudistus (HE 180/2017vp.) liittyy ennen muuta liikenneturvallisuuteen.

Maanmittauslaitos katsoo, että huolimatta yleisistä sääntelyn keventämisen ja normien purkamisen tavoitteista perustettavien virastojen tehtävien jaon ja vastuiden tulee kuitenkin olla selkeitä, kun kysymys on liikenteeseen ja liikennöintiin osallistuvien tahojen turvallisuudesta.

Maanmittauslaitos katsoo, että hyvin monialaisen erityisosaamisen varmistaminen muutoksessa on tärkeää. Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden muuttaminen osakeyhtiöksi on valmisteltava huolellisesti, harkitusti ja monipuolisesti.. Tällä hetkellä lausunnolla olevassa valtioneuvoston periaatepäätöksessä kehittämissuunnitelmaksi logistiikan ja kuljetussektorin sekä satamien digitalisaatioon veloitetaan yritykset avaamaan dataansa. Väylävirastoa ilmeisesti ei olla yhtiöittämässä. Toimivallan jako valtioneuvoston kanslian ja sektorikohtaisen omistajaohjauksen osalta on pidettävä selkeänä. Maanmittauslaitos toteaa, että julkisen vallan käyttöä koskevat tehtävät eivät aina ole selkeärajaisia, joten yleisesti yhtiöittämisen tulisi tapahtua kontrolloidusti ja harkintaa käyttäen. Osakeyhtiö, jossa valtio on ainoa osakkeen omistaja, on julkisen vallan käyttöä ajatellen rinnasteinen osakeyhtiöihin yleensä. Lisäksi paikkatietoja koskevat kysymykset eivät ole tulleet varsinaisesti ja eksplisiittisesti esille hallituksen esityksen valmisteluprosessissa tai siinä olevissa perusteluissa.

Eryteisesti tietovarantojen ja tietoturvallisuuden sekä kyberturvallisuuskeskuksen osalta Maanmittauslaitos esittää lisäksi seuraavia havaintoja..

Maanmittauslaitos katsoo, että kyberturvallisuuskeskuksen toiminnan turvaaminen on hyvin kuvattu Liikenne- ja viestintävirastoa koskevan lakiehdotuksessa.

Sen 1 luvun viraston tehtäviä koskevassa 2 §:ssä säännellään, että sanottu virasto ohjaa ja valvoo tietoturvallisuutta ja yksityisyyden suojan toteutumista sähköisessä viestinnässä, ehkäisee tietoturvaloukkauksia, ylläpitää kansallisen kyberturvallisuuden tilannekuvaa, edistää ja varmistaa tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelyiden tietoturvallisuutta sekä toimii julkisesti säännellyn satelliittipalvelun vastuuviranomaisena, hoitaa CSIRTtoimijan tehtäviä ja kansallista yhteyspistettä (CERT-, NCSA-, ja PRS-toiminnot); HE yleisperusteluissa on esitetty, että tulevaisuudessa äly- ja automaatioliikenne aiheuttavat kyberturvallisuusuhkia, joiden torjunnassa on hyötyä tehokkaammasta yhteistyöstä Kyberturvallisuuskeskuksen kanssa.

Maanmittauslaitos korostaa edellä selostetussa lainkohdassa tarkoitettun toiminnon merkitystä laajasti koko julkishallinnolle ja digitaalisille palveluille. Tilannekuvan, uhkien ja häiriötilanteiden hallinnan toimintaketjujen käytännön toimivuutta eri toimijoiden (ministeriöt, virastot, Kyberturvallisuuskeskus, Valtori jne) välillä on tehostettava ja selkiytettävä. Nyt kysymyksessä olevassa lakiehdotuksessa kuitenkin ei ole varsinaisesti mitään uutta tältä osin.

Lausuttavana olevan hallituksen esityksen yleisperustelujen sivulla 51 on selostettu tietoyhteiskuntavaikutuksia. Markkinaehtoisuutta digitalisaation edistämässä korostetaan ja toisaalta ns. Omadataa. Viranomaisen rekisteritiedon hyödyntämisen lähtökohtina ovat markkinaehtoinen toiminta ja käyttäjien tarpeisiin vastaavat, laadukkaat, edulliset ja tehokkaasti tuotetut palvelut. Lisäksi Maanmittauslaitos kiinnittää huomiota 9 §:ään, jonka mukaan Liikenne- ja viestintävirasto voi tehdä sopimuksen neuvontapalvelutehtävien, asiakaspalvelutehtävien, asiakirjapalvelutehtävien ja muiden vastaavien avustavien tehtävien, joihin ei sisälly merkittävää julkisen vallan käyttöä, siirtämisestä yksityiselle palveluntarjoajalle.

Esityksen perusteella tieto-omaisuuden hallinnan yhdistäminen ja selkeiden vastuiden määrittäminen luovat edellytykset tietopääoman paremmalle hyödyntämiselle. Tiedon, tietoturvan ja tiedonvälityksen yhdistämisellä luodaan paremmat edellytykset älyliikenteen kehittymiselle ja muille innovaatioille. Liikenne globaalina ja käyttäjälähtöisenä sektorina on hyvä kokeilupohja, josta saadut kokemukset on mahdollista hyödyntää laajemmin. Maanmittauslaitos esittää kuitenkin vielä tarkasteltavaksi, missä määrin hallituksen esityksen tullessa eduskunnassa hyväksytyksi on syntymässä vain yhden sektorin tietovirasto. On myös selvitettävä sanotunlaisen viraston muodostamisen mahdollisia vaikutuksia muuten julkishallinnossa. On huomattava, että toisaalta tietovarantoja on esityksen mukaisesti menossa myös yhtiölle ja Väylävirastolle.

Yleisperustelut

-

Yksityiskohtaiset perustelut

-

Lakiehdotukset

-

Nurmikari Jussi
Maanmittauslaitos - Maanmittausneuvos Markku Markkula